

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик**

М А Т Е Р І А Л И

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Одеса -2026

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 23-24 квітня 2026 р.) 104 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Юшкевич Юлія Сергіївна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 14 від 28 травня 2026 р.

«Освіта та соціалізація особистості»

23-24 квітня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Койчева Тетяна Іванівна – в.о першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Карастан Сергій, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

РОЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОДОЛАННІ ТІНЬОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАКТИК У СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний соціально-економічний розвиток характеризується зростанням складності економічних відносин, цифровізацією та посиленням глобальної нестабільності. На цьому тлі тіньова економіка набуває системного характеру, проникаючи у різні сфери суспільного життя – від ринку праці до освітнього середовища. Її відтворення значною мірою зумовлене не лише економічними чинниками, а й особливостями соціалізації індивідів, формуванням норм, цінностей та моделей поведінки. Освітнє середовище виступає одним із ключових інститутів первинної та вторинної соціалізації, що формує у здобувачів освіти уявлення про легітимність економічних практик, правову культуру та етичні стандарти професійної діяльності. Саме тому воно може розглядатися як важливий механізм як відтворення, так і подолання тіньових економічних практик. У межах освітнього середовища відбувається інтеріоризація соціальних норм, які визначають ставлення особистості до таких явищ, як ухилення від оподаткування, неформальна зайнятість, корупційні практики, використання «сірих схем» у професійній діяльності. Якщо освітній процес не акцентує увагу на економічній етиці, правовій свідомості та соціальній відповідальності, формується толерантне ставлення до тіньових практик як до «нормалізованих» стратегій виживання.

У науковій літературі проблематика тіньової економіки розглядається в межах різних теоретико-методологічних підходів – від кількісного вимірювання до інституційного аналізу економічної поведінки. Так, Ф. Шнайдер і А. Бюхн систематизують методи оцінювання тіньової економіки, аналізують їхні обмеження та наголошують на складності точного вимірювання прихованих економічних процесів, що актуалізує проблему методологічної невизначеності досліджень у цій сфері. К. Вільямс і С. Надін розглядають неформальну економічну діяльність як складову «праці поза межами формальної зайнятості», акцентуючи увагу на соціальних уявленнях і нормалізації неформальної зайнятості в повсякденному житті. Автори підкреслюють, що тіньові практики часто є не лише економічним, а й соціокультурним феноменом. О. Вільямсон у межах інституційної економіки аналізує роль формальних і неформальних інституцій у регулюванні економічної поведінки, показуючи, що ефективність економічних систем визначається якістю інституційного середовища, контрактних відносин і механізмів довіри. Його підхід дозволяє інтерпретувати тіньову економіку як наслідок інституційної неефективності та слабкості формальних правил. Узагальнення цих підходів дозволяє розглядати тіньову економіку як

багатовимірний феномен, що поєднує вимірювання економічних процесів, соціальні практики та інституційну структуру суспільства [1, 2, 3].

Важливим компонентом є якість освітнього контенту та педагогічних підходів. Інтеграція курсів з економічної культури, фінансової грамотності, антикорупційної освіти та академічної доброчесності сприяє формуванню у здобувачів освіти критичного мислення щодо неформальних економічних практик. Особливу роль відіграє також приклад поведінки викладачів та адміністрації, оскільки приховані або толеровані тіньові практики в освітніх закладах відтворюють відповідні моделі поведінки у студентському середовищі.

Окремо слід відзначити значення інституційної культури закладів освіти. Прозорість управління, цифровізація адміністративних процесів, впровадження електронного документообігу та систем внутрішнього контролю знижують ризики виникнення неформальних практик. Таким чином, освітнє середовище виконує не лише виховну, але й організаційно-інституційну функцію у протидії тіньовій економіці.

Суттєвим є також вплив освітнього середовища на формування довіри до інституцій держави. Якщо освітній процес сприяє розвитку громадянської свідомості та розуміння взаємозв'язку між податками, суспільними благами та якістю життя, це зменшує мотивацію до участі в тіньових економічних практиках. Отже, освітнє середовище є не лише простором передачі знань, а й важливим механізмом формування економічної культури суспільства. Його трансформація в бік відкритості, етичності та інституційної прозорості створює передумови для поступового зменшення масштабів тіньової економіки через зміну соціальних норм і моделей поведінки.

Список використаної літератури:

1. Schneider F., Buehn A. Shadow economy: estimation methods, problems, results and open questions. *Open Economics*. 2018. Vol. 1, № 1. P. 1–29. DOI: <https://doi.org/10.1515/openec-2017-0001>.
2. Williams C. C., Nadin S. *Work beyond employment: representations of informal economic activities*. *Work, Employment and Society*. 2012. Vol. 26, Issue 2. P. 335–351. DOI: <https://doi.org/10.1177/0950017012437006>
3. **Williamson O. E.** *The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting*. New York; London : The Free Press, 1985. 450 p.

Коба Олег, доктор технічних наук, професор кафедри управління судном, капітан далекого плавання, Дунайський інститут, Національного Університету «Одеська морська академія», м.Ізмаїл, Україна

Тодоров В'ячеслав, кандидат географічних наук, доцент, кафедра управління підприємською та туристичною діяльністю, директор Центру регіонального розвитку Ізмаїльського державного гуманітарного університету, м. Ізмаїл, Україна

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

З М І С Т

<i>Борінштейн Євген Русланович</i>	5
РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СФЕРІ ОСВІТИ: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ СКЛАДОВІ	
<i>Азовський Тимур Ігорович, Петінова Оксана Борисівна</i>	8
ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМОКРАТІЇ	
<i>Аксьонова Віра Ігорівна</i>	10
ПОЄДНАННЯ НАУКОВОЇ ІННОВАЦІЇ З ВИСОКОЮ ПАТРІОТИЧНОЮ СВІДОМІСТЮ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
<i>Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	14
ЕТИЧНА СКЛАДОВА ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ БУТТЯ	
<i>Борінштейн Євген Русланович, Калаєва Каміла Севастянівна</i>	16
ТЕОРІЯ І СОЦІАЛЬНА ПРАКТИКА LIBERAL ARTS: ЯКІСНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Борінштейн Євген Русланович, Фільварська Валерія В'ячеславівна</i>	19
ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	
<i>Башавець Наталія Андріївна, Бугайчук Іван Юрійович</i>	23
ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНИХ УЧНІВ СТАРШИХ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ ДО ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Брайт Галина Яківна, Даниленко Анастасія Володимирівна</i>	26
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Глушенко Олександр</i>	28
СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ В УМОВАХ АЛГОРИТМІЧНОГО КОНТРОЛЮ: АСИМЕТРІЯ ЦИФРОВОЇ ВИДИМОСТІ В УКРАЇНІ	
<i>Гончарова Ольга</i>	30
ПЛАСТИКА ЛЮДИНО-МІРНОСТІ ЯК МЕТАКОГНІТИВНА ОСНОВА ОСВІТИ В УМОВАХ ФАЗОВОГО ПЕРЕХОДУ ДО МЕТАКЛАСИЧНОЇ РАЦІОНАЛЬНОСТІ	
<i>Гоцуляк Катерина</i>	34
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ЗМІН	
<i>Добролюбська Юлія Андріївна</i>	36
МУЗЕЙ ЯК АГЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ У ПРАЦЯХ Р. САНДЕЛЛА	
<i>Карастан Сергій</i>	38
РОЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОДОЛАННІ ТІНЬОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАКТИК У СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Коба Олег, Тодоров В'ячеслав</i>	40

Збірник матеріалів

XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

«ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.:
(0482) 732-09-52